

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

В мультфильме Охотник был главным кормильцем целого аула. Все восхищались им, все ждали каждого его возвращения с охоты. Он был отрадой аксакалов и героем мальчишек. Но все изменяется, когда слава затмевает охотнику разум и он начинает охотиться без надобности. И тут вмешивается сама природа в виде священного горного архара и устанавливает справедливость. Прорисовка архара выполнена в белом цвете с расходящимися бликами, подчеркивающими его священную сущность. Данный образ совпадает с традиционной мифологической трактовкой.

Мифологические образы, которые встречаются в анимации Казахстана, практически сохраняют свои первоначальные мифологические черты и характеристики. Однако, в контексте определенного сюжета, а также принципованиями фильма они наделяются новыми чертами, которые помогают понять глубокий смысл произведения.

Список использованных источников:

1. Шеллинг Ф. В. Философия искусства. М.: Мысль, 1966, 496с.
2. Материалы сайта <http://ru.wikipedia>
3. Эйзенштейн С. М. Дисней. //Проблемы синтеза в художественной культуре сб. ст. М.: Наука, 1985. С. 209-276.
4. Казахские народные сказки. Алма-Ата: Жазушы, 1962, т. II, 448 с.
5. И. П. Иванов-Вано. Рисованный фильм - особый вид киноискусства. М.: ВГИК, 1956, 23 с.
6. Мифы народов мира. Энциклопедия в 2-х тт. Т. 2. М.: Сов.энциклопедия, 1992. 721 с.
7. Мифы Древнего Казахстана. Детская энциклопедия Казахстана. Алматы: Аруана, 2006, с. 252.
8. Потапов А. Следы тотемических верований у алтайцев // Советская этнография. 1935, № 4, с. 132-141.

УДК 94 (574

АҚМОЛА ОБЛЫСЫНЫҢ ҚҰРЫЛУЫ МЕН ӘКІМШІЛІК ҚҰРЫЛЫСЫ ТАРИХЫНАН (XIX ғасырдың II-жартысы)

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ
Тарих факультеті, тарих мамандығының
I курс магистранты Бекенов Т.Т.
Ғылыми жетекшісі - Мұсабалина Г.Т.

XIX ғасырдың екінші жартысы Қазақ елі тарихында өте елеулі оқиғалар мен әлеуметтік-экономикалық және саяси өзгерістерге толы өтпелі кезең болғаны баршамызға белгілі. Мақаламызда қарастырғалы отырған тақырыбымыз осы кезеңдегі Ақмола облысының құрылу тарихы және сол тұстағы әкімшілік құрылысы жөнінде болмақ.

Ақмола облысы өзіндік ұлттық таным мұрасы бар, тарихы терең бай өлке болып табылады. Оның аумағында бүкіл еліміздің тарихына елеулі ықпал еткен оқиғалар болғаны және қарапайым көшпелі қазақ қоғамының ғасырлар бойы жүргізген дәстүрлі шаруашылығы жаңа капиталистік заман талабына сай өзгеріске ұшырағанын айта кету керек. Осы тұста Ақмола облысының құрылуы патшалық Ресейдің 1868 жылғы жүргізілген әкімшілік басқару реформасымен тікелей байланысты болды. Алдымен, осыған байланысты реформаларға көз жүгіртер болсақ, XIX ғасырдың 60 жылдардың ортасына қарай қазақ жерінің Ресей құрамына енуінің ұзақ үдерісі аяқталып, патша үкіметінің өзіндік билеп-төстеу саясатын жүргізе бастаған болатын. Бұл саясаттың негізгі мақсаты - патшалық Ресейдің қазақ жеріне толығымен үстемдігін орнату арқылы, Қазақ елінің саяси тәуелсіздігін түпкілікті біржолата жойып, өзінің отаршылдық саясатын шексіз жүргізу еді. 1865 жылы шілде айында, қазақ

өлкесіндегі жаңа басқару жүйесінің жобасын әзірлеу үшін, арнаулы "Дала комиссиясы" құрылып, соның нәтижесінде II Александр 1867 жылы 11 шілдеде, "Жетісу және Сырдария облыстарын басқару жөніндегі уақытша ережені", ал 1868 жылы 21 қазанда "Орал, Торғай, Ақмола және Семей облыстарын басқару жөніндегі уақытша ережені" заң жүзінде бекітті [1, 326б].

Сонымен, реформаларға сәйкес Қазақ жерінде 6 облыс құрылып, Ақмола облысы ресми түрде 1868 жылдың 21 қазанында басталып, толық құрылуы 1869 жылдың қаңтар айында аяқталды. Оның құрамында бастапқыда Ақмола, Көкшетау, Петропавл, Омбы уездері кірді. Ақмола облысы Степной генерал-губернаторлығының құрамында болып, Орталық және Солтүстік Қазақстанның ұланғайыр жерлері иеленді. Ол - солтүстігінде Тобол губерниясымен, батысында Торғай облысымен, оңтүстікте - Сырдария және шығысында - Семипалатинск облыстарымен шектесіп, кең байтақ өлкені қамтып, 479 200 шаршы шақырым жерді алып жатты. Облыстың ірі қалалары болып Омбы, Ақмола, Көкшетау, Петропавл, Атбасар қалалары саналды [2, 25б]. Салыстырмалы түрде алып қарайтын болсақ, қазіргі Ақмола облысы бұрынғы Ақмола, Атбасар және Көкшетау уездері территориясының тек бір бөлігін ғана құрады.

Әкімшілік орталығы Омск қаласында орналасқан Ақмола облысына 1869 жылы орталығы Атбасар болып жаңа Сарысу (1878 жылдан - Атбасар) уезі құрылды. 1867-68 жылдардағы реформаларға сәйкес Қазақ елінің бүкіл аумағы Ресей мемлекетінің меншігі деп жарияланып, Ақмола өңіріне Ресейдің орталық губернияларынан қарапайым шаруаларды жаппай көшіру басталды. Есіл бойындағы қазақ ауылдары көптеген шаруалар қоныстарымен толықты [3, 34б].

Ақмола өңірі мұрағат деректері көрсеткендей 1868 жылығы реформаға дейін, жалпы "Сібір қырғыздары" облысының құрамында болып, 700 мың шаршы шақырым жерді қамтыған және халқының саны 294 мыңға жуық болса, соның ішінде 272 мыңға жуығы жергілікті халықтан құралған. Ал 1868 жылғы әкімшілік реформаны әзірлеу кезіндегі "Дала комиссиясының" жүргізген жұмыстарына сәйкес, жаңадан құрылатын Ақмола облысының аумағы 500 мыңға жуық шаршы шақырымды қамтып, халқының жалпы саны 260 мың, оның ішінде жергілікті тұрғындардың саны орта есеппен алынғанда 180 мың болу керектігі көрсетілген [4]. Жаңадан қабылданған "Уақытша ереженің" 6- бабында, "Ақмола облысы - Сібір қырғыздары облысының Көкшетау, Атбасар, Ақмола округтерінен және Омбы, Петропавл қалаларынан құрылады" деп көрсетілсе, ереженің 11-бабында, "Ақмола облысының орталығы Ақмола қаласы" - деп белгіленді, бірақ онда "облыстық басқару жүйесі құрылғанша, уақытша орталығы Омбы қаласы болады" [5] - делінген. Ал "Уақытша Ереженің" 15-бабы бойынша, облыстағы уездердің басқару орталықтары Омбы, Петропавл, Ақмола және Көкшетау қалаларына орналасты.

Осыған сәйкес, Ақмола облысы Қазақ жерінде ең ірі аймақ болғандығын байқауға болады. Ақмола облысы жер көлемі жағынан тек қана қазақ өлкесінде ғана емес сонымен бірге сол кезеңдегі патшалық Ресейдің шығыс аймақтарындағы ең үлкен облыстардың бірі болып саналып, оның аумағында Курск, Орлов, Тула, Рязань, Тамбов, Воронеж, Саратов, Симбирск, Пенза, Қазан және Нижегородск сияқты орталық аудандарының губерниялары емін-еркін сыйып кете алатын болған [6, 5б].

Ақмола Облыс әкімшілігінің басында барлық әскери және азаматтық билікті өз қолында шоғырландырған әскери-губернатор тұрды. Ақмола облысының әскери губернаторлығы қызметіне Батыс-Сібір генерал- губернаторының арнайы бұйрығы бойынша басшылыққа генерал-майор А.Окольничий тағайындалды. Ережеге сәйкес, әскери-губернатордың қолында әскери-әкімшілік және азаматтық билік толығымен беріліп, сонымен қатар Сібір казак әскерінің тағайындалған атаманы болып есептелінді. Ақмола өлкесін басқару үшін жаңадан құрылған басқару мекемесіндегі қызметкерлер тек патша шенеуніктерінен тұрды. Әсіресе олардың қатарында дворяндардан және орыс казактарынан шыққан офицерлер мен әскери адамдар болды. Ақмола облысының әскери- губернаторы генерал-майор А.Окольничийге жергілікті әкімшіліктің жаңа органдарын құру үшін уезд

бастықтарының басшылығымен арнайы ұйымдастыру комиссияларын құру туралы нұсқау берілді. Ұйымдастыру комиссиясының негізгі мақсаты - жергілікті халықты әкімшіліктің жаңа басқару жүйесіне дайындай отырып, ережеде көрсетілген баптарға сәйкес, жергілікті басқару органдарын ұйымдастыру болды. Сонымен қатар, әрбір ауылдардағы түтін, мал санын, қыстауы мен жайлауын анықтау мен ауыл старшындарының да алғашқы сайлауын өткізу міндеті жүктелді.

Ұйымдастыру комиссиясының өлкедегі жүргізген жұмыстарының нәтижесінде Ақмола облысының аумағында 5 уезден, 37 болыс және 246 әкімшілік ауылдан 48826 шаңырақ құрылғандығын көреміз. Атап айтар болсақ, соның ішінде:

- 1.Омбы уезінен - 4 болыс, 32 ауыл, 6236 шаңырақ;
- 2.Атбасар уезінен - 7 болыс, 45 ауыл, 8961 шаңырақ;
- 3.Көкшетау уезінен - 7 болыс, 48 ауыл, 9685 шаңырақ;
- 4.Петропавл уезінен - 8 болыс, 51 ауыл; 10283 шаңырақ;
- 5.Ақмола уезінен - 11 болыс, 70 ауыл; 13661 шаңырақ болған [7, 226- 230пп].

Енді Ақмола облысындағы жоғарыда көрсетілген жаңадан құрылған уездерге толығырақ тоқталатын болсақ, ең ірі уезі - **Ақмола уезі** болды. Ол Ақмола облысының оңтүстігінде орналасып, солтүстігі Көкшетау уезінен басталып, оңтүстігі Шу өзеніне дейінгі ұлан ғайыр аймақты алып жатты. Батысында Атбасар уезімен шығысында Семей облысымен шектесіп, жер көлемі 198 960 шаршы шақырым жерді алып жатты. Уездің жер көлемі Ақмола облысының 40,4 %-ын иеленді. Бұның ішінде 180 000 шаршы шақырым жер қазақтардың үлесіне тисе, жергілікті тұрғындардың иеленген жерлері бүкіл Ақмола уезінің 90 %-ын құрайды. Ал қалған 18 960 шаршы шақырым жері уез аймағының 10 %-ын Сібір казак әскерінің үлесінде болды [8, 395б]. Мұнда 139 765 казак өмір сүрді. Шаруашылықтардың 77,5 % -ы егіншілікпен айналысты. Есіл мен оның салалары бойында, Нұра және Сілеті өзендерінің бойында шөп шабу өріс алды. Уезде 25 870 шарушылықты қамтитын 132 ауыл болды.

Ақмола уезі аумағының кеңдігі туралы мұрағат құжаттарының бірінде, Ресейдің бірнеше губерниялары емін-еркін сыйып кете алады делінген. Ақмола уезінің аумағына қазіргі әкімшілік-аумақтық бөлініс бойынша, Ақмола, Қарағанды облыстарының аумағы сай келеді.

Деректерде көрсетілгендей, әкімшілік- аумақтық орналасуы жағынан Ақмола уезі Айтқожа Қарпық, Қараеке-Алтай, Тыналы-Қарпық, Темеш, Құлан-Қыпшақ, Ақсары Құрсары-Керей, Құрман Құрсары-Керей, Қанжығалы Жетіру, Қанжығалы Жапар, Қанжығалы Тентек болыстарына бөлінді. Сонымен қатар, уез аумағында негізінен, арғын тайпасының қуандық руынан тарайтын алтай, қарпық, беріш, ағыс, қалқаман және темеш тармақтарының көптеген аталары және осы тайпаның қарауыл, қанжығалы рулары да орналасты. Уез аумағының солтүстік-шығыс бөлігін қанжығалықтар, солтүстік-батыс бөлігін арғын тайпасының қарауыл руы, батыс бөлігінің кейбір жерлерін қыпшақ тайпасының қауымдары және солтүстік аймағын керей тайпасының ақсары, құрсары руы мекендеді [9, 186б].

Атбасар уезі облыс аумағында жер көлемі жағынан Ақмола уезінен кейінгі екінші орында тұрды. Ол солтүстіктен оңтүстік бағытқа қарай созылып, Көкшетау уезінің шекараларынан Шу өзенінің төменгі сағасына дейінгі жерлерді қамтып, солтүстігінде Петропавл және Көкшетау уездерімен, шығысында Ақмола уезімен, оңтүстігінде - Сырдария облысымен, батысында Торғай облысымен шектесіп, 114 549 шаршы шақырым жерді алып жатты. Бұл облыс көлемінің 24 % -ын алып жатты. Оның ішінде 100 000 шақырымнан аса жер қазақтардың үлесіне тиді. Сонда, жергілікті тұрғындар уездің бүкіл аумағының 87 %-ын иеленген [8, 358б].

Әкімшілік-аумақтық орналасуы бойынша, Атбасар уезі Сейдалы Алтай, Енем таңғұттар, Мойын-Алтай, Алысай-Алтай, Әлеке-Байдалы Алтай, Төмен және Алшын болыстарынан, 45 әкімшілік ауылдан және 8961 шаңырақтан құрылды [7].

1870 жылғы дерек бойынша Атбасар уезінің халық саны 75 884 адам болса, олардың ішінде қазақтардың үлесі 98,8 %-ды құраған. Демек, бұл уездің аумағында да басқа ұлт өкілдерімен салыстырғанда, жергілікті тұрғындардың үлесі басым болған [10, 142 б]. XIX ғасырдың соңына қарай уезде 12 596 шаруашылықты қамтитын 9 болыс (55 әкімшілік ауыл) болды. Жоғарыда көрсетілген уезд шаруашылықтарының 31,3% -ы егіншілікпен айналысты және олардың басым көпшілігі уездің солтүстік бөлігінде орналасты.

Атбасар уезінде жергілікті халықтың көпшілігі орта жүздің арғын және найман тайпаларының рулары болды. Өлкенің солтүстік-шығыс бөлігін Есіл өзенінен бастап, Терісаққан өзенінің жоғары сағасына дейінгі жерлерге арғындар, ал солтүстік-батыс және оңтүстік бөлігінің біраз жерлеріне сонау Шу мен Сырдария өзендерінің аңғарларына дейінгі аймаққа наймандар мекендеді. Бағаналы руы уез аймағының оңтүстігінде шиеленіскен жағдайда орналасты. Далалық генерал-губернаторы 1893 жыл 13 қарашада Түркістан генерал-губернаторлығына жолдаған хатында былай деп хабарлады: Сырдария қазақтарының өтініштеріне орай Ақмола облысының бағаналы рулары оларға жазғы жайылымдықтарын берген. Атбасар уезінің бастығы Шу болысының қазақтары өздеріне бөлінген жерлерді емес, бағаналықтардың қыстақтарына орналасып алғандықтарын айтады. Бұл аймақта бағаналықтардың 7 724 шаруашылығы болды [9, 187 б].

Петропавл уезі - Ақмол облысының солтүстік-батыс аймағында орналасты. Ол батысында Торғай губерниясымен, шығысында Омбы уезімен, солтүстігінде Тобыл губерниясымен шектесіп 60 953 шаршы шақырым жерді алып жатты. Яғни уездің алып жатқан аумағы бүкіл облыс көлемінің 13 пайызын құрап, соның ішінде 45 250 шаршы шақырым жер қазақтардың үлесіне тиді [8, 367б]. Жергілікті тұрғындардың жері уездің 74 пайызын қамтыған.

Әкімшілік-аумақтық орналасуы жағынан Петропавл уезі Андағұл - Рысбай Қойлы, Байдалы Уақ, Самай -Керей, Матақай Суан -Керей, Байдалы Уақ -Ақтам қанжығалы, Неменалы Керей, Бабасан, Бабалы болыстары мен бұрынғы Көкшетау болысының Бағаш болысының 350 шаңырағынан, 51 әкімшілік ауылдан және 10 283 шаңырақтан құралды [7,228п].

XIX ғасырдың 80-жылдардың соңына қарай уез аумағында 69 ауылды қамтитын 10 832 шаруашылықты 8 болыстан тұрды, кейіннен ірілендіру есебінен болыстар саны 13-ке дейін жетті. Уезде өмір сүрген 100 886 адамның жартысынан астамын қазақтар құрады. 1870 жылы уезде 89 887 адам тұрған, олардың 58,8 %-ы жергілікті тұрғындардың үлесін құраған [10, 142б]. Демек, жоғарыда қарастырылып өткен Ақмола, Атбасар уездерімен салыстырғанда, Петропавл уезінің аумағындағы жергілікті халықтың үлес салмағы төмен екендігін көруге болады.

Петропавл уезі аймағында негізінен орта жүздің төрт тайпасы мекендінді Олар: арғындар (қағжығалы, ағытай, қарауыл рулары), керейлер (сыбан, қожебе, балта рулары) және уақтар (шоға, ергенекті рулары),қыпшақтар (торайғыр, бұлтың рулары).

Көкшетау уезі - Ақмола облысының орталық бөлігінде орналасып, батыста Торғай облысымен және шығыста Семей облысымен, оңтүстігінде Ақмола, Атбасар уездерімен, солтүстікте Петропавл уезімен шектесіп жатты. Оның аумағы 63 688 шаршы шақырым жерді, яғни облыс көлемінің 13 пайызын алып жатты. Бұның ішінде 53 372 шааршы шақырым жер қазақтардың және 10 296 шақырым жер Сібір казактары әскерлерінің үлесіне тиді [8].

1868 әкімшілік - басқару реформасы нәтижесінде Көкшетау уезі бұрынғы Көкшетау сыртқы округі қазақтарынан құрылып, уез Шоқтыбай - Есенбай, Қошқұл - Бейімбет, Қылды - Ноғай, Қараша-Жайлыбай, Атағай-Бағыш, Есенбақты-Керей, Майлыбалта және Қарауыл-Мөңтік болыстарынан, 48 әкімшілік ауылдан, 9 685 шаңырақтан құрылды. 1870 жылғы берілген деректер бойынша, уезде 67 945 адам тұрған, олардың 75,51%-ы жергілікті тұрғындардың үлесінде болды. Петропавл уезімен салыстырғанда қазақтардың үлестік салмағы 16,71 %-ға жоғары болды.

1897 жылғы санақ бойынша 72 397 қазақ өмір сүрген 8 болыс болды, уезде барлық тұрғындар саны 1017 071 адамға жеткен. Уездің барлық 8 болысында 11 704 шаруашылықты біріктірген 68 әкімшілік болды. Уез аумағында негізінен жергілікті тұрғындардың арғын тайпасының атығай мен қарауыл руларынан және керей тайпасының ақсары руынан тарайтын аталары қоныстанды.

Омбы уезі - Ақмола облысының солтүстік-шығыс бөлігінде орналасып, басқа уездермен салыстырғанда облыс көлеміндегі жер көлемі жағынан ең соңғы уез болып саналады. Ол батысында Петропавл уезімен, солтүстікте Тобыл губерниясымен оңтүстігінде Семей облысының құрамындағы Павлодар уезімен шектесіп, аумағы 41 049 шаршы шақырым жерді алып жатты. Яғни, облыс көлемінің 8,5% -ын құрап, оның ішінде 31 620 шаршы шақырым жер қазақтардың үлесіне тиді[8]. Сонда, қазақтардың үлесіндегі жерлер уездің бүкіл аумағының 77 пайызын иеленген.

1870 жылы уездегі халық саны 76 085 адамнан тұрса, олардың 43,45 % -ы жергілікті тұрғындардың үлесін құраған [10]. Демек, жоғарыда қарастырылған уездермен салыстырғанда, Омбы уезінің аумағындағы жергілікті халықтың үлес салмағы әлдеқайда төмен екендігін байқаймыз. Мұндағы халықтың басым бөлігі орыс-казак әскерлерінің үлесінде болды. Уездегі жергілікті халықтың көпшілігі орта жүздің арғын, қыпшақ және керей тайпаларының қазақтары болды. Мұнда 5 болыстан 6 236 шаңырық болды.

Омбы уезі жеріне қазіргі әкімшілік-аумақтық бөлініс бойынша, Ақмола облысының солтүстік-шығыс бөлігі мен Ресей Федерациясының құрамындағы Омбы облысының оңтүстік бөлігі сай келеді.

Сонымен қорыта келгенде әкімшілік реформаға сай Ақмола облысы көлемінде құрылған әрбір уез рулық емес, орналасу тәртібі бойынша құрылған болыстарға, ал болыстар шаруашылық жағынан бірнеше ауылды біріктірген және 100 - 120 шаңырақтан құрылған ауылдарға бөлінгенін көреміз. Дегенменде, Ақмола облысының құрылу тарихы патшалық үкіметтің қазақ даласындағы басқару жүйесін орталықтандыруға бағытталған XIX ғасырдың екінші жартысындағы әкімшілік-басқару реформасын енгізуден бастау алғандығын байқаймыз.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1.Материалы по истории политического строя Казахстана. Т. I. Алма-Ата, 1960.
- 2.Ақмола облысының тарихы және мәдени мұрасы. Ескерткіштер жиынтығы. Алматы, 2008-496 б.
3. Ақмола Облысы: Энциклопедия. Алматы, 2009- 560 б.
4. ҚРОММ. 4 қ, 1 т, 490 іс, 14-15 пп.
5. ҚРОММ. 25 қ, 1 т, 1817 іс, 2 п.
6. Описание Акмолинской области. Петроград, 1916.
7. ООММ. 3 қ, 6 т, 8172 іс, 226-230пп; 9424 іс, 360п.
- 8.Россия. Полное географическое описание нашего Отечества. Т. 18, Киргизский край. Санкт-Петербург, 1903.
- 9.Востров М.С., Муканов М.С. Родоплеменной состав расселения казахов (конец XIX - начало XX в.) Алма-Ата, 1986.
- 10.Бекмаханова Н.Е. Многонациональное население Казахстана и Киргизии в эпоху капитализма. Москва, 1986.

«МӘңГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫНЫҢ ТҮРКІЛІК БАСТАУЛАРЫ

А.С.Бижанов

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, Тарих факультеті студенті, Астана қ.

Ғылыми жетекші: тарих ғылымдарының докторы, профессор А.Ғ.Ибраева